

Historie Starých Ždánic – ždánický kostel sv. Václava

Krajina středního Polabí byla díky četným meandrům a slepým ramenům Labe osídlována až během 11. a 12. století. O zakládání drobných vesnic na severozápad od Pardubic se zasloužil benediktinský klášter v Opatovicích nad Labem, zničený za husitských válek. Jednou z těchto vesnic, založených jižně od osického návrší, jsou Staré Ždánice.

První písemná zmínka o Starých Ždánicích je sice až z roku 1339, ale vesnice existovala již před tímto datem. Ždánice bývaly rodovým majetkem vладыků z Ždánic, jejichž tvrz zanikla bez výraznějších stop. Vaněk ze Ždánic prodává ves roku 1339 Opatovickému klášteru, v jehož majetku zůstaly Ždánice až do zániku kláštera. V polovině 14. století, k roku 1358, je také zdejší kostel uváděn jako farní.

Po husitských válkách bylo držení vsi zapsáno Diviši Bořkovi z Miletínka, aby se pak v jejím držení střídali drobní šlechtičtí majitelé. Začátkem 16. století se dostává ves do majetku Viléma z Pernštejna, který ji začlenil do svého pardubického panství. Tehdy se výrazně mění i okolí vesnice. Na jih a východ od vsi se rozkládají velké rybníky (Čeperka, Oplatil), napájené Opatovickým kanálem, jehož tok protíná území vsi. Zánik pernějšejší rybníční soustavy opět mění okolí Ždánic, kdy vodní hladiny rybníků vystřídaly louky a pole a někdejší rozsáhlou rybníční soustavu dnes ve Ždánicích připomíná jen Opatovický kanál. Nevelká vesnice, jejíž velikost klesala od 846 obyvatel v roce 1900 k 581 v roce 2001, přesto měla, před druhou světovou válkou, pětiřídnní patrovou školu a čilou sokolskou jednotu.

Přesný rok jeho postavení není znám, ale jeho raně gotická stavení fáze klade založení do 1. poloviny 14. století. Během času byl několikrát stavebně upravován a opravován - 1. větší prastavba je kladena do 1. poloviny 16. století, další raně barokní do 1. poloviny 17. století. Troje opravy a úpravy, proběhnuvší v 19. a počátkem 20. století, pak daly kostelu jeho dnešní tvář. Obdélnou jednoduše kostela uzavírá na východní straně čtvercové kněžiště, zaklenuté křížovou klenbou s jednoduše vyžlebenými žebry. K severní straně kněžiště je přistavěna masivní hranolová věž s cimbuřím, zakončená kamenným jehlanem. Interiér kostela je novogotický a nahradil při opravách v devatenáctém století původní vybavení kostela. Architektura ždánického kostela je podobná farnímu kostelu v nedalekých Opatovicích nad Labem.

